

УДК 342.9

DOI 10.33244/2617-4154.4(17).2024.123-133

О. О. Шарандін,

аспірант,

Державний податковий університет

e-mail: Alex.Sharandin@gmail.com

ORCID ID 0009-0001-9114-5365

ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ВИЗНАЧЕННЯ ФІНАНСОВО-ПРАВОВОГО СТАТУСУ ПОЛІТИЧНИХ ПАРТІЙ В УКРАЇНІ ТА ЗАКОРДОННИХ ДЕРЖАВАХ (ПРАКТИКА ПОЛЬЩІ ТА НІМЕЧЧИНИ)

Стаття присвячена питанням визначення фінансово-правового статусу політичних партій в Україні та закордонних державах. Наголошено, що хоча система регулювання фінансування партій в Україні має досить міцну законодавчу базу, її ефективне функціонування потребує вдосконалення. Підкреслено, що посилення прозорості, вдосконалення механізмів перевірки та покарання за порушення є критично важливими для мінімізації корупційних ризиків та забезпечення чесної конкуренції політичних сил. Зазначено, що особливістю фінансово-правового статусу політичних партій у Польщі є окрема система фінансування виборчих кампаній. Зокрема, це законодавчо визначені обмеження на розмір витрат на кампанії, що дає змогу уникнути ситуацій, коли великі політичні партії можуть домінувати виключно завдяки своїм фінансовим ресурсам. Така практика забезпечує більш рівні умови для всіх учасників виборчого процесу. Незважаючи на прогресивну систему фінансування, польські політичні партії все ще стикаються з певними викликами. Основними проблемами є спроби прихованого фінансування через підставних осіб або організації, недостатній рівень громадського контролю за використанням коштів, а також періодичні скандали, пов'язані з порушеннями фінансових правил під час виборчих кампаній. Німецьке законодавство також установлює обмеження на пожертви з боку іноземних держав, організацій або фізичних осіб. Політичні партії не мають права приймати фінансову підтримку від іноземних урядів або міжнародних організацій, що зумовило запобігти впливу на внутрішню політику країни. Державні субсидії не можуть перевищувати розміру доходів від приватних джерел, що забезпечує баланс між державним і приватним фінансуванням. Фінансування політичних партій у Польщі є прикладом збалансованої моделі, що поєднує державну підтримку та приватні пожертви, водночас значну увагу приділяючи прозорості та підзвітності партійної діяльності. Фінансування політичних партій у Німеччині

базується на принципах прозорості, рівності можливостей для участі в політичній боротьбі та чіткого контролю за витратами, що сприяє розвитку демократичного політичного процесу.

Ключові слова: громадянське суспільство, політична партія, фінансово-правовий статус, внески та пожертви, контроль, вибори.

Постановка проблеми. Процес реформування соціальної системи нашого суспільства є складним і багатовимірним. Багато питань, пов'язаних із розробкою стратегії побудови правової держави та громадянського суспільства, досі залишаються невирішеними. Це особливо стосується дискусій щодо різного розуміння природи взаємозв'язків між суспільством і державою, а також між ними та окремою особистістю. Важливою є також проблема формування спільної правової основи, що поєднує інтереси всіх сторін та забезпечує вироблення спільної мети.

Наразі Україна перебуває на етапі адаптації до права як основного нормативного регулятора суспільної поведінки. Правова система країни продовжує формуватися досить непослідовно, через проби та помилки, і на сьогодні має певні проблеми розвитку. Особливо це стосується діяльності партійних структур, які стикаються з викликами у правовій сфері.

Державне фінансування статутної діяльності політичних партій, відповідно до внесених змін до Закону України «Про політичні партії в Україні», розпочалося з третього кварталу 2016 року. 2016–2019 рр. право на отримання державного фінансування статутної діяльності мали 6 політичних партій. Національне агентство 2016 року забезпечило реалізацію вимоги Закону України «Про політичні партії в Україні» щодо надання державного фінансування статутної діяльності політичних партій на суму 167 647,625 тис. гривень. 2020 року, відповідно до Закону України «Про політичні партії в Україні», право на отримання державного фінансування мають п'ять політичних партій, які в загальнодержавному багатомандатному виборчому окрузі на позачергових виборах народних депутатів України 21 липня 2019 року отримали не менше ніж п'ять відсотків голосів виборців: «Слуга Народу», «Опозиційна платформа – За життя», «Всеукраїнське об'єднання «Батьківщина», «Європейська Солідарність», «ГОЛОС». За бюджетною програмою «Фінансування статутної діяльності політичних партій» Національному агентству 2020 року затверджено видатки в обсязі 283 530,9 тис. гривень [1].

Фінансово-правовий статус політичних партій в Україні є однією з ключових складових забезпечення їхньої діяльності та впливу на політичні процеси в країні. Важливість регулювання фінансування партій полягає в тому, щоб забезпечити їхню прозорість, підзвітність та запобігти можливим корупційним ризикам, що можуть вплинути на політичне життя.

Метою статті є дослідження питання порівняльно-правових аспектів визначення фінансово-правового статусу політичних партій в Україні та закордонних державах задля пошуку можливих способів вирішення проблемних питань у цій сфері.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремим аспектам дослідження фінансово-правового статусу політичних партій присвячено праці таких вітчизняних науковців: І. С. Козій [2], Ю. О. Остапець, К. Т. Червеняк, О. М. Кеменяш [3; 4], С. М. Охонько [5], І. Поліщук [6], М. В. Сізокрилов [7].

Шарандін О. О. Порівняльно-правові аспекти визначення фінансово-правового статусу політичних партій в Україні та закордонних державах (практика Польщі та Німеччини)

Однак проблеми порівняльно-правових аспектів визначення фінансово-правового статусу політичних партій в Україні та закордонних державах залишаються й досі дискусійними.

Виклад основного матеріалу. Політичні партії є одними з ключових інституцій громадянського суспільства, які відіграють важливу роль у формуванні демократичних процесів та функціонуванні держави. Вони є механізмом вираження інтересів різних соціальних груп, сприяють політичній соціалізації громадян, формують та реалізують політичні програми, а також забезпечують зв'язок між суспільством і владою.

Діяльність політичних партій як частини інституцій громадянського суспільства полягає у представленні різних політичних поглядів та ідеологій, що дає змогу громадянам брати участь у виборах і прийнятті рішень на державному рівні. Партії формують політичну культуру, сприяють підвищенню рівня громадської активності та свідомості, що є основою для розбудови ефективної та стабільної демократії.

Крім того, політичні партії виконують функцію соціального контролю та політичного оновлення. Вони допомагають інтегрувати громадські запити в державну політику, забезпечуючи таким чином відповідність дій уряду інтересам різних соціальних груп. Через внутрішню конкуренцію між партіями з'являються нові ідеї та програми, що дає можливість адаптувати політичну систему до змін у суспільстві.

Однак для ефективного функціонування політичних партій як інститутів громадянського суспільства необхідні прозорі механізми фінансування, демократична внутрішньопартійна структура та підзвітність громадськості. Це знижує ризики політичної корупції та олігархічного впливу, забезпечуючи справедливу конкуренцію на політичній арені.

Так, політичні партії не лише впливають на розвиток держави, але й сприяють розбудові громадянського суспільства, будучи посередником між державою та суспільством, забезпечуючи плюралізм думок, активну участь громадян у політичних процесах та впровадження демократичних стандартів у всі сфери суспільного життя.

Потрібно погодитися з наступною тезою вченого-філософа О. О. Гернего: «Основною метою громадянського суспільства є забезпечення умов для втілення ідеї соціальної справедливості в умовах переходу до інформаційного суспільства, яке є початковим етапом антропогенної цивілізації. Відповідно, інтеграція до Європи пов'язана зі створенням ефективних механізмів для реалізації різних інтересів, формування культурно-історичних суб'єктів і побудови громадянського суспільства» [8].

Внутрішнім ідеалом такого суспільства повинен стати принцип справедливості. Практичне забезпечення справедливості можливе лише за умов існування такого ефективного механізму, яким є засоби позитивного правового регулювання та узгодження приватних і публічних інтересів.

У цьому контексті погоджуємося зі словами Н. В. Філик, що формування громадянського суспільства неможливе без належної розробки концепції взаємодії держави і громадянського суспільства, а також без аналізу стану правового забезпечення діяльності основних інститутів громадянського суспільства. Досвід розвинутих країн світу підтверджує, що розвиток громадянського суспільства здійснюється на основі саморегуляції, а його члени намагаються обмежити вплив держави на процеси, які в ньому відбуваються.

Однак в умовах, коли інститути громадянського суспільства ще не є самодостатніми, держава повинна сприяти становленню структур громадянського суспільства, суттєву частку повноважень яких з часом мають виконувати органи місцевого самоврядування, громадські організації і політичні партії та інші форми самоорганізації громадян. Визнаючи, що державно-правові засади мають значний вплив на формування громадянського суспільства, варто зазначити, що рівень цього впливу з боку держави може бути неоднаковим. Наприклад, на етапі створення ключових інститутів громадянського суспільства державний вплив є більш відчутним, ніж на стадії, коли ці інститути вже ефективно функціонуватимуть і не потребуватимуть значної підтримки з боку держави [9].

Так, за словами С. О. Кириченко, громадянське суспільство – це соціальний фундамент держави й одночасно соціальне середовище, в якому функціонує держава. «Можна виділити два загальних підходи до характеристики громадянського суспільства в контексті явища держави. Перший виходить з того, що громадянське суспільство є певним станом соціуму. За цим підходом громадянське суспільство – це продукт розвитку держави, в якій політично забезпечені та юридично закріплені основні права й свободи індивіда. Таке трактування громадянського суспільства зводить його до ідеї правової держави, а саме громадянське суспільство розглядається як феномен буржуазної цивілізації. Другий підхід вбачає громадянське суспільство як особливу позадержавну сферу, систему незалежних від держави відносин та інститутів. У межах цього підходу існують два погляди на поєднання «політичного» і «соціального» в системі інститутів громадянського суспільства. Одна визначає громадянське суспільство таким, інституційною основою якого є соціальні групи, організації і рухи «неполітичного характеру». Інша в межах цього підходу розглядає громадянське суспільство як «політичний феномен», оскільки в ньому присутні не лише соціально-економічні, а й політичні аспекти. Згідно з цим підходом інституційна структура громадянського суспільства охоплює не тільки соціальні рухи та інші непартійні громадські організації, але також і політичні партії, як зазначає автор. Саме остання точка зору, на думку С. О. Кириченко, більш точно відображає реальну суспільно-політичну картину [10].

Держава гарантує політичним партіям право на кошти та інше майно для здійснення своїх статутних завдань. Політичні партії, відповідно до законодавства, є неприбутковими організаціями. Для практичного здійснення своїх статутних завдань мають право володіти, користуватися та розпоряджатися рухомим і нерухомим майном, коштами, обладнанням, транспортом, набуття яких не забороняється законами України. Також політичні партії можуть орендувати (мати на іншому праві користування) необхідне рухоме та нерухоме майно [11].

Надання матеріальної та фінансової підтримки політичним партіям здійснюється у формі внесків на підтримку партій; державного фінансування статутної діяльності політичних партій у порядку, встановленому цим та іншими законами України [11].

Внеском на підтримку політичної партії є грошові кошти чи інше майно, переваги, пільги, послуги, позики (кредити), нематеріальні активи, будь-які інші вигоди нематеріального або негрошового характеру, зокрема членські внески членів політичної партії, спонсорство третіми особами заходів чи іншої діяльності на підтримку партії,

товари, роботи, послуги, надані або отримані безоплатно чи на пільгових умовах (за ціною, нижчою за ринкову вартість ідентичних або подібних робіт, товарів та послуг на відповідному ринку), отримані політичною партією, її місцевою організацією, яка в установленому порядку набула статусу юридичної особи [11].

Незважаючи на наявність законодавчо встановленої системи контролю за фінансуванням політичних партій в Україні, на практиці вони продовжують стикатися з численними труднощами в цій сфері. Однією з основних проблем є низький рівень прозорості щодо пожертв і витрат. Невідоме походження фінансових надходжень може створювати умови для корупційних схем і маніпуляцій.

Поширеною проблемою є використання підставних осіб для здійснення пожертв, що дає змогу впливовим олігархічним структурам фінансово підтримувати певні політичні партії, приховуючи свій інтерес. Такий підхід ускладнює контроль за джерелами фінансування та порушує принцип рівних умов для всіх політичних сил.

Досвід проведення виборів в Україні продемонстрував, що чинне законодавство не забезпечує належного контролю за витрачанням коштів виборчих фондів політичних партій та блоків. Відсутність незалежного аудиту їх фінансової діяльності ставить під сумнів прозорість та підзвітність цих сил перед суспільством. Контроль за можливими тіншовими фінансовими потоками ускладнюється тим, що закон не зобов'язує повністю розкривати всі надходження та витрати, а також не передбачає публікації достовірних фінансових звітів. У результаті офіційні джерела фінансування виборчих фондів залишаються єдиною доступною інформацією для громадськості [12].

Державне фінансування політичних партій у кінцевому рахунку сприяло підвищенню їх фінансових, організаційних і кадрових можливостей, дало змогу урізноманітнити джерела фінансування, зменшило залежність від великих донорів та знизило корупційні ризики в політиці завдяки зменшенню впливу приватних спонсорів. Це також допомогло компенсувати скорочення кількості членів партій та відповідних членських внесків, переорієнтувавши їх діяльність з пошуку фінансування на внутрішній розвиток.

Так, було створено умови для чесної політичної конкуренції та появи нових партій. Законодавчо було запроваджено не лише державне фінансування, але й щоквартальну звітність партій, обмеживши максимальні внески від фізичних і юридичних осіб, а також передбачивши адміністративну та кримінальну відповідальність за порушення строків подання звітів, надання недостовірної інформації або порушення порядку отримання фінансування. Завдяки цьому закону відповідальність політичних партій за різні порушення стала чіткішою. Отже, державне фінансування партій є важливим механізмом забезпечення прозорості їх фінансової діяльності.

Корупційні ризики, пов'язані з непрозорим фінансуванням, також загрожують демократичним засадам держави. Коли певні політичні сили отримують приховану фінансову підтримку від великих бізнес-структур, це може призвести до впливу цих структур на прийняття рішень та формування державної політики в інтересах вузького кола осіб, а не суспільства загалом. Незважаючи на існування інструментів для контролю, таких як обов'язкове подання фінансових звітів та перевірка їх Національним агентством з питань запобігання корупції, реальні виклики залишаються.

Недостатність технічних і людських ресурсів, складність виявлення схем прихованого фінансування та загальна недостатня прозорість процесу фінансування політичних партій суттєво знижують ефективність цього контролю. Так, хоча система регулювання фінансування партій в Україні має досить міцну законодавчу базу, її ефективне функціонування потребує вдосконалення. Посилення прозорості, вдосконалення механізмів перевірки та покарання за порушення є критично важливими для мінімізації корупційних ризиків та забезпечення чесної конкуренції політичних сил.

Якщо розглядати питання визначення фінансово-правового статусу політичних партій під компаративіським кутом зору, то стає очевидним подібність обраної в Україні моделі до практик держав-членів ЄС.

Так, у Польщі питання фінансування політичних партій врегульовано Законом від 27 червня 1997 року «Про політичні партії» (Ustawa z dnia 27 czerwca 1997 r. o partiach politycznych). Цей закон встановлює основи функціонування політичних партій, порядок їх реєстрації, а також визначає правила державного фінансування, прозорості фінансової діяльності та контролю за витратами [13].

Також фінансування виборчих кампаній регулюється окремим Законом від 5 січня 2011 року «Про вибори до Сейму і Сенату Республіки Польща» (Ustawa z dnia 5 stycznia 2011 r. Kodeks wyborczy), який встановлює правила використання коштів під час виборчих кампаній, обмеження на витрати та механізми контролю [14].

Фінансування політичних партій у Польщі регулюється законодавчими актами, що спрямовані на забезпечення прозорості та підзвітності партійної діяльності, а також на запобігання корупційним ризикам. Особливістю польської системи є поєднання державного та приватного фінансування, що дає змогу підтримувати політичну конкуренцію і знизити залежність партій від великих донорів.

Однією з ключових характеристик фінансування партій у Польщі, як і України, є державна підтримка партій, які отримали певну кількість голосів на парламентських виборах. Державне фінансування розподіляється пропорційно до результатів виборів, що дає можливість не тільки великим, але й меншим партіям отримати стабільне джерело доходів для своєї діяльності. Це забезпечує плюралізм у політичному середовищі та сприяє розвитку нових політичних сил.

Державні кошти можуть бути використані на різні цілі, пов'язані з діяльністю партій, охоплюючи фінансування виборчих кампаній, організаційну діяльність, навчальні програми та інші заходи. Водночас держава здійснює суворий контроль за використанням цих коштів, що передбачає обов'язкове звітування та аудит.

Польське законодавство також дає змогу політичним партіям отримувати фінансування з приватних джерел, охоплюючи пожертви від фізичних та юридичних осіб. Однак, щоб уникнути надмірного впливу корпоративних структур, існують чіткі обмеження на розмір пожертв. Так, приватні особи можуть робити внески лише в межах установлених лімітів, і всі пожертви мають бути задекларовані та включені до звітів партій. Пожертви від іноземних фізичних і юридичних осіб заборонені, що зменшує ризики зовнішнього впливу на внутрішню політику країни.

Фінансові операції партій підлягають постійному контролю з боку відповідних державних органів. Політичні партії зобов'язані щорічно подавати фінансові звіти до Державної виборчої комісії (Państwowa Komisja Wyborcza), яка перевіряє правильність використання коштів та дотримання законодавства. У разі порушень, охоплюючи недостовірні дані або перевищення лімітів на пожертви, до партій можуть бути застосовані серйозні санкції, аж до втрати права на державне фінансування.

Питання фінансування політичних партій у Німеччині регулюється «Законом про політичні партії» (Parteiengesetz) [15], який був ухвалений 1967 року. Фінансування політичних партій у Німеччині є однією з важливих складових політичної системи, яка спрямована на забезпечення демократичної діяльності партій та їх незалежності від великих приватних донорів. Основними джерелами фінансування політичних партій у Німеччині є державні субсидії, членські внески, пожертви від фізичних та юридичних осіб, а також доходи від партійної діяльності.

Німеччина запровадила систему державного фінансування політичних партій для забезпечення рівних умов участі в політичному процесі. Основний законодавчий акт, що регулює це питання, – це Закон про політичні партії (Parteiengesetz). Державні субсидії розподіляються між партіями відповідно до результатів виборів, де враховується кількість отриманих голосів. Важливою умовою для отримання державного фінансування є подолання 0,5 % порога на федеральних виборах або 1 % на виборах до земельних парламентів.

Членські внески є значним джерелом доходів для політичних партій. Вони надходять від громадян, які є активними членами партій, і допомагають підтримувати їхню щоденну діяльність. Пожертви зі свого боку також відіграють значну роль. Проте закон передбачає чіткий контроль за їхнім використанням. Політичні партії зобов'язані декларувати всі пожертви, які перевищують 10 000 євро. Пожертви понад 50 000 євро повинні бути негайно опубліковані в офіційній газеті Бундестагу.

Німецьке законодавство також установлює обмеження на пожертви з боку іноземних держав, організацій або осіб. Політичні партії не мають права приймати фінансову підтримку від іноземних урядів або міжнародних організацій, що зумовило запобігти впливу на внутрішню політику країни. Державні субсидії не можуть перевищувати розміру доходів від приватних джерел, що забезпечує баланс між державним і приватним фінансуванням.

Політичні партії в Німеччині зобов'язані щороку подавати детальні фінансові звіти, які містять інформацію про всі джерела фінансування, витрати та активи. Ці звіти перевіряються Федеральним конституційним судом, який має повноваження накладати штрафи на партії в разі порушень. Прозорість у фінансуванні є однією з ключових умов для запобігання корупції та збереження довіри громадян.

Висновки. Особливістю фінансово-правового статусу політичних партій у Польщі є окрема система фінансування виборчих кампаній. Зокрема, це законодавчо визначені обмеження на розмір витрат на кампанії, що дає змогу уникнути ситуацій, коли великі політичні партії можуть домінувати виключно завдяки своїм фінансовим ресурсам. Така практика забезпечує більш рівні умови для всіх учасників виборчого процесу.

Незважаючи на прогресивну систему фінансування, польські політичні партії все ще стикаються з певними викликами. Основними проблемами є спроби прихованого фінансування через підставних осіб або організації, недостатній рівень громадського контролю за використанням коштів, а також періодичні скандали, пов'язані з порушеннями фінансових правил під час виборчих кампаній. Німецьке законодавство також установлює обмеження на пожертви з боку іноземних держав, організацій або осіб. Політичні партії не мають права приймати фінансову підтримку від іноземних урядів або міжнародних організацій, що зумовило запобігти впливу на внутрішню політику країни. Державні субсидії не можуть перевищувати розміру доходів від приватних джерел, що забезпечує баланс між державним і приватним фінансуванням.

Фінансування політичних партій у Польщі є прикладом збалансованої моделі, що поєднує державну підтримку та приватні пожертви, водночас значну увагу приділяючи прозорості та підзвітності партійної діяльності. Ця система дає змогу зміцнювати демократичні процеси та забезпечує справедливу політичну конкуренцію, хоча ще є потреба у вдосконаленні контролю та подальшому зниженні ризиків зловживань. Так само і фінансування політичних партій у Німеччині базується на принципах прозорості, рівності можливостей для участі в політичній боротьбі та чіткого контролю за витратами, що сприяє розвитку демократичного політичного процесу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про державне фінансування політичних партій / Національне агентство з питань запобігання корупції. URL : <https://nazk.gov.ua/uk/documents/pro-derzhavne-finansuvannya-politychnyuh-partij> (дата звернення: 17.09.2024).
2. Козій І. С. Статусно-адміністративна характеристика політичних партій. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія «Юридичні науки»*. 2023. Т. 34 (73), № 6. С. 20–23.
3. Остапець Ю. О. Характеристика акторного складу та конфігурації партійних систем країн Центральної Європи за результатами парламентських виборів 2023 року. *Регіональні студії*. 2024. № 36. С. 59–68.
4. Остапець Ю. О. «Зелені» партії у структурі політичного ландшафту країн Європейського Союзу. *Регіональні студії*. 2023. № 35. С. 100–107.
5. Охонько С. М. Державне фінансування політичних партій як передумова запобігання політичній корупції. *Держава та регіони. Серія: Публічне управління та адміністрування*. 2024. № 1. С. 127–132.
6. Поліщук І. Політичні партії як суб'єкти виборчого процесу. *Політичний менеджмент*. 2005. № 6. URL : <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/8918/5-polishuk.pdf> (дата звернення: 17.09.2024).
7. Сізокрилов М. В. Правовий статус політичних партій в Україні. *Правова держава*. 2021. № 4. С. 138–144.
8. Гернего О. О. Проблема втілення принципу соціальної справедливості в систему суспільних відносин (соціально-філософський аспект). *Вісник Хмельницького інституту регіонального управління та права*. 2002. № 3. С. 24.

Шарандін О. О. Порівняльно-правові аспекти визначення фінансово-правового статусу політичних партій в Україні та закордонних державах (практика Польщі та Німеччини)

9. Філик Н. В. Державно-правові засади громадянського суспільства : автореф. дис. на здобуття наукового ступеня канд. юрид. наук : 12.00.01. К., 2004. С. 3.
10. Кириченко С. О. Співвідношення соціальної правової держави і громадянського суспільства в умовах сучасної України : автореф. дис. на здобуття наукового ступеня канд. юрид. наук : 12.00.01. К., 2001. С. 6.
11. Про політичні партії в Україні : Закон України від 5 квітня 2001 року № 2365-III / Верховна Рада України // База «Законодавство України». URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4495-17> (дата звернення: 17.09.2024).
12. Лебедюк В. М. Фінансування політичних партій в Україні: механізми державного контролю. URL : <https://eprints.oa.edu.ua/id/eprint/870/1/finansuvannia.pdf> (дата звернення: 17.09.2024).
13. Ustawa z dnia 27 czerwca 1997 r. o partiach politycznych. URL : <https://isap.sejm.gov.pl/isap.Nsf/DocDetails.xsp?id=WDU19970980604> (дата звернення: 17.09.2024).
14. Ustawa z dnia 5 stycznia 2011 r. Kodeks wyborczy. URL : <https://isap.sejm.gov.pl/isap.Nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20110210112> (дата звернення: 17.09.2024).
15. Parteiengesetz. URL : <https://www.gesetze-im-internet.de/partg> (дата звернення: 17.09.2024).

REFERENCES

1. Pro derzhavne finansuvannia politychnykh partii / Natsionalne ahentstvo z pytan zapobihannia koruptsii. URL : <https://nazk.gov.ua/uk/documents/pro-derzhavne-finansuvannya-politychnykh-partij> (data zvernennia: 17.09.2024).
2. Kozii I. S. Statusno-administratyvna kharakterystyka politychnykh partii. *Vcheni zapysky Tavriiskoho natsionalnoho universytetu imeni V. I. Vernadskoho. Seriiia «Iurydychni nauky»*. 2023. T. 34 (73), № 6. S. 20–23.
3. Ostapets, Yu. O. Kharakterystyka aktornoho skladu ta konfihuratsii partiinykh system krain Tsentralnoi Yevropy za rezultatamy parlamentskykh vyboriv 2023 roku. *Rehionalni studii*. 2024. № 36. S. 59–68.
4. Ostapets Yu. O. «Zeleni» partii u strukturi politychnoho landshaftu krain Yevropeiskoho Soiuzu. *Rehionalni studii*. 2023. № 35. S. 100–107.
5. Okhonko S. M. Derzhavne finansuvannia politychnykh partii yak peredumova zapobihannia politychnii koruptsii. *Derzhava ta rehiony. Seriiia: Publichne upravlinnia ta administruvannia*. 2024. № 1. S. 127–132.
6. Polishchuk I. Politychni partiі yak subiekty vyborchoho protsesu. *Politychnyi menedzhment*. 2005. № 6. URL : <http://dspace.nbu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/8918/5-polishuk.pdf> (data zvernennia: 17.09.2024).
7. Sizokrylov M. V. Pravovyi status politychnykh partii v Ukraini. *Pravova derzhava*. 2021. № 4. S. 138–144.
8. Herneho O. O. Problema vtilennia pryntsypu sotsialnoi spravedlyvosti v systemu suspilnykh vidnosyn (sotsialno-filosofskyi aspekt). *Visnyk Khmelnytskoho instytutu rehionalnoho upravlinnia ta prava*. 2002. № 3. S. 24.

9. Filyk N. V. Derzhavno-pravovi zasady hromadianskoho suspilstva : avtoref. dys. na zdobuttia naukovooho stupenia kand. iurid. nauk : 12.00.01. K., 2004. S. 3.

10. Kyrychenko S. O. Spivvidnoshennia sotsialnoi pravovoi derzhavy i hromadianskoho suspilstva v umovakh suchasnoi Ukrainy : avtoref. dys. na zdobuttia naukovooho stupenia kand. iurid. nauk : 12.00.01. K., 2001. S. 6.

11. Pro politychni partii v Ukraini : Zakon Ukrainy vid 5 kvitnia 2001 roku № 2365-III / Verkhovna Rada Ukrainy // Baza «Zakonodavstvo Ukrainy». URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4495-17> (data zvernennia: 17.09.2024).

12. Lebediuk V. M. Finansuvannia politychnykh partii v Ukraini: mekhanizmy derzhavnoho kontroliu. URL : <https://eprints.oa.edu.ua/id/eprint/870/1/finansuvannia.pdf> (data zvernennia: 17.09.2024).

13. Ustawa z dnia 27 czerwca 1997 r. o partiach politycznych. URL : <https://isap.sejm.gov.pl/isap.Nsf/DocDetails.xsp?id=WDU19970980604> (data zvernennia: 17.09.2024).

14. Ustawa z dnia 5 stycznia 2011 r. Kodeks wyborczy. URL : <https://isap.sejm.gov.pl/isap.Nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20110210112> (data zvernennia: 17.09.2024).

15. Parteiengesetz. URL : <https://www.gesetze-im-internet.de/partg> (data zvernennia: 17.09.2024).

O. O. SHARANDIN. COMPARATIVE AND LEGAL ASPECTS OF THE IDENTIFICATION OF THE FINANCIAL AND LEGAL STATUS OF POLITICAL PARTIES IN UKRAINE AND FOREIGN STATES (PRACTICE OF POLAND AND GERMANY)

The paper is dedicated to issues of the identification of the financial and legal status of political parties in Ukraine and foreign states. It is stressed, an effective activity of the system of regulation of financing parties in Ukraine needs to be improved, despite of strong legislative basis. It is outlined that strengthening of transparency and improving of verification and punishment mechanisms for violations are critically important for the minimization of corruption risks and ensuring of the honest competition of political parties. There is mentioned, a peculiarity of the financial and political status of political parties in Poland is separate system of the financing of election campaigns. In particular, there are campaign spending limits, determined by legislation. It allows to avoid circumstances, under of which large political parties can dominate exclusively due their financial resources. Such a practice ensures more equal conditions for all participants of election process. Despite the progressive system of financing, the Polish political parties still face some challenges. Main problems include attempts at hidden financing through fictitious persons or organizations, insufficient level of the public control for usage of money, and periodic scandals, related to violations of financial rules during election campaigns. German legislation also provides restrictions for donations from foreign states, organizations or persons. Political parties do not have right to receive financial aid from foreign governments or international organizations. These measures are aimed at prevention to effect on internal policy of the state. State subsidies cannot be higher than value of income from private sources; it ensures

Шарандін О. О. Порівняльно-правові аспекти визначення фінансово-правового статусу політичних партій в Україні та закордонних державах (практика Польщі та Німеччини)

a balance between the state and private financing. Financing of political parties in Poland is an example of the balanced model that combines state support and private donations, at the same time, paying attention to the transparency and accountability of activities of parties. Simultaneously, financing of political parties in German is based on principles of transparency, equal opportunities for the participation in political competitions, clear control for costs, that contributes to democratic political process.

Keywords: *civil society, political party, financial and legal status, contributions and donations, control, election.*

Стаття надійшла до редколегії 30 вересня 2024 року